

4. Jevrejke, žene i majke turskih sultana

Tekst preuzet iz časopisa "Los Muestras"
Prevela: Drita Tutunović
Tekst obradio i slike odabrao: Aron Albahari

JEVREJKE, ŽENE I MAJKE TURSKIH SULTANA

Sultan Valide, titula majke vladajućeg sultana Otomanske imperije

U povodu proslave i raznih manifestacija posvećenih 700-toj godišnjici nastanka Otomanske imperije, objavljena je i knjiga Ali Kemala Merama "Majke sultana" ("Padišah Analari"). Knjiga je posvećena manje poznatim detaljima i istorijskim zbivanjima iz epohe vladavine svih turskih sultana, počev od prvog - Osmana, po kome je Imperija i dobila ime, do poslednjeg - Vahdetin sultana. U knjizi je posebno istaknuta činjenica da ni jedna od majki turskih sultana nije bila Turkinja, niti rođena kao muslimanka, već su sve bile grčkog, bugarskog, srpskog, jevrejskog, ruskog i francuskog porekla.

Naravno, sve su islamizirane (prevedene na islamsku veru) i dobile muslimansko-turska imena.

Pet od ovih žena bile su Jevrejke, jevrejskog porekla, a neke od njih, poput Hurem sultanije, imale su veliki uticaj ne samo na ono što se događalo na dvoru Topkapi, koji je bio zvanična carska rezidencija, već i na unutrašnju i spoljnu politiku Imperije.

Bista Ajše Hafiza sultanije u Manisi

1* Po istorijsko-hronološkom redu, prva Jevrejka koja je postala žena sultana, a potom i majka nekog sultana, bila je Ajša Hafiza (1479.-1534.).

Rođena je pod imenom *Helga*. Bila je žena sultana Javuz Selima I, i majka najčuvenijeg sultana Otomanskog carstva - Kanuni sultan Sulejmana, poznatog kao Sulejman Veličanstveni.

Prva je žena koja je ponijela titulu Sultanije („majke sultana” - na turskom *Valide Sultan*), što karakteriše njeno veće učešće u podjeli vlasti i moći. Inicijator je gradnje kompleksa u Manisi koji objedinjuje džamiju, osnovnu i višu školu i bolnicu.

Sultan Selim I Javuz,
vladao od 1512. do 1520.

Sultan Sulejman I Veličanstveni, vladar koji je najduže vladao
u turskom carstvu, od 1520. do svoje smrti 1566.

Po stupanju na tron njenog sina Sulejmana, Ajša dobiva titulu Sultanija Majke - Valide Sultan. Za vrijeme njegove 46-to godišnje vladavine, tursko carstvo je prošireno sa 6.557.000 km², koliko je imalo u trenutku smrti njegovog oca sultana Javuz Selima, na 14.893.000 km².

Njen sin se sa njom savjetovao vrlo često i veoma je uvažavao njene stavove. Umrla je u martu 1534.g. u 55. godini svoga života i sahranjena je u grobnici (turbetu) koja se nalazi u džamiji koja nosi ime njenoga muža sultana Selima, u Istanbulu.

Hurem Sultanija

2* Interesantno je da je i žena Sulejmana Veličanstvenog bila islamizovana Jevrejka - Hurem Sultanija (1506. - 1558.).

Rođena je u Poljskoj, kao *Aleksandra Lisovska*, a u istočnjačkom svijetu poznata je kao Rokselana. Njeno tursko ime je značilo - "vesela, vedra žena". Bila je najuticajnija sultanija u 600-to godišnjoj istoriji turskog Otomanskog carstva. Dala je značajan pečat politici kako u samom carstvu, tako i van njega.

Dok je još bila mala, oteta je na teritoriji današnje Ukrajine, i poklonjena turskom dvoru. Poklonio ju je krimski guverner. Svojom ljepotom, inteligencijom, sposobnostima i šarmom privukla je sultanovu pažnju, zadobila njegovo povjerenje i prijateljstvo. A potom se i udala za njega. Bila je jedina žena za koju se sultan Sulejman oženio na zvaničan-oficijalan način. Time je zadobila i počasno mjesto među ženama u carskom haremu.

Hurem sultanija, je sa Sulejmanom rodila petoro dece. Jedan od njenih sinova, Selim II, je poslije smrti oca Sulejmana Veličanstvenog, nasljedio njegov tron i postao sultan.

Međutim sultanija Hurem, nije doživela njegovo imenovanje i postavljenje za sultana. Umrla je 18. aprila 1558.g. u 52. godini i sahranjena je u mauzoleju džamije Sulejmanija u Istanbulu.

Rokselana i sultan Sulejman I Veličanstveni
Anton Hickel, 1780, Zemaljski muzej u Majncu

Hurem ili Rokselana je bila inspiracija mnogim umjetnicima. U muzici, čuveni Jozef Hajdn joj je posvetio svoju Simfoniju broj 63, a glavni je lik i u operi kompozitora Denisa Sišinskog. Jedan od njenih najpoznatijih portreta nalazi se u Italiji, u galeriji Ufici, u Firenci. I kod nas je obrađena kao lik i tema u pozorišnom komadu i romanu Radovana Samardžića - "Sulejman i Rokselana".

Rokselana, portret

3* I ponovo kuriozitet! I žena sina sultanije Hurem, pomenutog sultana Selima II, je takođe bila Jevrejka- sultanija Nurbanu (1525. – 1587.).

Rođena kao *Rahela*, ona je takođe bila oteta kada je imala oko 10 godina. Oteli su je, a potom i prodali, gusari, na poznatoj tržnici robova u Peri, a kupio ju je jedan trgovac robova iz Istambula. Od njega ju je otkupio za harem, sultanov službenik, zajedno sa drugim djevojčicama njenih godina. Bila je mršava i krhka, ali je svojim ponašanjem i inteligencijom ostavila utisak na sultaniju Hurem, koja ju je poslala u gradić Manisu sa ciljem da stekne dobro obrazovanje. Kada je sultanija Hurem, poslije nekoliko godina došla u Manisu u posjetu djevojkama obučanim i školovanim za harem, svojom ljepotom joj je privukla pažnju baš Rahela. Moguće da je ton toj simpatiji dala i činjenica sultanijine svjesnosti zajedničkog jevrejskog porijekla sa Rahelom. Sultanija je odlučila da će Rahela biti supruga jednom od njenih sinova. Baš ona joj je i dala ime Nurbanu, što na turskom znači "carica koja sija božijom svjetlošću". Želja Hurem sultanije se najzad ispunila i Nurbanu se udala za njenog sina Sari Selima (Selima Žutog - tako su ga zvali jer je imao plavu kosu).

**Sultan Selim II, vladao od 1566.
do 1574.**

Murat III, vladao od 1574. do 1595.

Iako je Selim prvi put vidio Nurbanu na dan njihovog vjenčanja, mnogo ju je zavolio. Pisao joj je i pjesme, koje se danas smatraju najljepšim u otomanskoj literaturi. Vremenom, pošto su sva njegova braća poumirala, ostvarilo se ono što je djelovalo skoro nemoguće – kada je poslije 46 godina vladavine, umro njegov otac Sulejman Veličanstveni, on, Sari Selim, je stupio na presto turskog carstva kao sultan Selim II, a Nurbanu je postala sultanija.

I ona je stekla titulu Sultanija Majke, pošto je za života, doživjela da njen sin Murat III postane sultan.

Između 1570. - 1579. godine, sagradila je Atik Valide džamiju u Istanbulu. Nurbanu je umrla 7. decembra 1587.g. u 62. godini i sahranjena je u Aja Sofiji, u mauzoleju Selima II, u Istanbulu.

4* Sultanija Hatidža Kadija Muazes (??- 1687.)

Bila je žena sultana Ibrahima I i majka sultana Ahmeda II.

Sultan Ibrahim I, vladao od 1640. do 1648.

Ahmed II, vladao od 1691. do 1695.

Poreklom je bila poljska Jevrejka, i njeno pravo ime bilo je *Eva*. Budući da nije doživjela da njen sin sjedne na tron, nije imala titulu Sultanija Majke. Sahranjena je u mauzoleju-džamiji Kanuni sultana Sulejmana (Veličanstvenog) u Istanbulu.

5* Bezmialem (Bezm- i Alem) sultanija (1807.-1853.), bila je žena sultana Mahmuda II i majka sultana Abdulmedžida. Njeno ime u prevodu je značilo "raj na zemlji". Bila je porijeklom iz Rusije i njeno ime je bilo *Suzi*. Otac joj se zvao Leon.

Mahmud II, vladao od 1808. do 1839.

Sultanija Bezmialem (Bezm- i Alem), koja je takođe imala titulu Sultanija Majke, bila je jedna od najaktivnijih u historiji Otomanske imperije. Iako se lično nije miješala u državna pitanja i nije željela biti politički aktivna, imala je veoma važnu ulogu kao savjetnica svoga sina sultana Abdulmedžida.

Po historijskim podacima, Abdulmedžid je mnogo volio svoju majku, savjetovao se sa njom o svemu, pa i o izboru svojih ministara. Kad je njen sin Abdulmedžid stupio na presto i postao sultan, on je imao 16, a ona 32 godine.

Abdulmedžid I, bio je 31. Sultan Otomanske imperije, vladao je od 1839. do 1861.

Bila je vrlo cijenjena i poštovana zbog pomoći koju je pružala siromašnima i onima kojima je pomoć bila potrebna. Pomagala je izgradnju veoma važnih zdanja u Istanbulu, kao; Čalet Dilkusa - letnjikovca u palati Jildiz, brojnih javnih česmi u Mački, Topkapiju, Jildizu, bolnice u Gurebi i drugih.

Ulogu Sultanija Majke (Valide Sultan) ispunjavala je punih 14 godina, sve do svoje rane smrti, 2. maja 1853. godine u palati Dolmabašće, u 46. godini života. Sahranjena je u mauzoleju Mahmud II, u Divanžoli, u Istanbulu.

Tekst preuzet iz časopisa "Los Muestrros"

Prevela: Drita Tutunović

Tekst obradio i slike odabrao: Aron Albahari

Valide Sultanın Adı	Ođlu olan Padiřah	Eři olan Padiřah	Asıl Adı	Uyruđu	Valide Sultanlık Süresi
Hayme Hatun	I. Osman	Ertuđrul Gazi	Hayme	Türk	?
Mal Hatun	I. Orhan	I. Osman	Mal	Türk	?
Nilüfer Hatun	I. Murat	I. Orhan	Horofira	Rum	?
Gülçiçek Hatun	I. Bayezid	I. Murat	?	Rum	?
Devlet Hatun	I. Mehmet	I. Bayezid	Olga	Bulgar	(Not 1)
Emine Hatun	II. Murat	I. Mehmet	Veronika	?	1421-1449
Hüma Hatun	II. Mehmet	II. Murat	Despina	Sırp	?
I. Gülbahar Hatun	II. Bayezid	II. Mehmet	Kornelya	?	?
II. Gülbahar Hatun	I. Selim	II. Bayezid	Ayře?	Rum?	(Not 1)
Ayře Hafsa Sultan	I. Süleyman	I. Selim	Helga	Leh ve Yahudi	1520-1534
Hürrem Sultan	II. Selim	I. Süleyman	Roksalan	Leh ve Yahudi	(Not 1)
Nurbanu Sultan	III. Murat	II. Selim	Rařel	Yahudi	1574-1583
Safiye Sultan	III. Mehmet	III. Murat	Bafo	Venedikli	1595-1603
Handan Sultan	I. Ahmet	III. Mehmet	Helen	Rum	1603-1605
I. Mustafa'nın annesi	I. Mustafa	III. Mehmet	?	Abaza	?
Mahfiruz Hadice Sultan	II. Osman	I. Ahmet	Evdoksiya	Sırp	1618-1620
Kösem Sultan	IV. Murat I. İbrahim	I. Ahmet	Anastasya	Sırp	1623-1648
Turhan Hatice Sultan	IV. Mehmet	I. İbrahim	Nadya	Rus	1648-1682
Saliha Dilařub Sultan	II. Süleyman	I. İbrahim	Katrin	Sırp	1687-1689
Hatice Muazzez Sultan	II. Ahmet	I. İbrahim	Eva	Leh ve Yahudi	(Not 1)
Emetullah Rabia	II. Mustafa	IV. Mehmet	Evemia	Venedikli	1695-1715
Gülnuř Sultan	III. Ahmet				
Saliha Sultan	I. Mahmut	II. Mustafa	Aleksandra	Rum	1730-1739
řehsuvar Sultan	III. Osman	II. Mustafa	Mari	Sırp	1754-1756
Mihriřah Sultan	III. Mustafa	III. Ahmet	Janet	Fransız	(Not 1)
Rabia Sermi Sultan	I. Abdülhamit	III. Ahmet	Ida	Fransız	(Not 1)
Mihriřah Valide Sultan	III. Selim	III. Mustafa	Agnes	Cenevizli	1789-1805
Ayře Seniyeperver Sultan	IV. Mustafa	I. Abdülhamit	Sonya	Bulgar	1807-1808
Nakřidil Sultan	II. Mahmut	I. Abdülhamit	Aimée Dubuc de Rivery	Fransız	1808-1817
Bezmialem Sultan	Abdülmecit	II. Mahmut	Suzi	Rus ve Yahudi	1839-1853
Pertevniyal Sultan	Abdülaziz	II. Mahmut	Besime	Romen	1853-1876
řevkefza Sultan	V. Murat	Abdülmecit	Vilma	Fransız	1876-1876
Tirimüjgan Sultan	II. Abdülhamit	Abdülmecit	Virjin	Ermeni	(Not 1)
Perestü Kadın Efendi (Not 2)	II. Abdülhamit	Abdülmecit	?	?	1876-1904
Gülcemal Kadın Efendi	V. Mehmet	Abdülmecit	Sofi	Arnavut	(Not 1)
Gülüřtü Kadın Efendi	VI. Mehmet	Abdülmecit	Henriet	Çerkes	(Not 1)